

Котлова Л. Порівняльний аналіз мотивації професійної діяльності військовослужбовців з різним строком служби / Котлова л., Костенко Д. // Практична психологія XXI ст.: проблеми і перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції(Умань, 20-21 травня 2014 р.) /МОН України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2014. – С.129-133.

УДК 159.947.5

Людмила Котлова,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри соціальної
та практичної психології,
Дар'я Костенко,
студентка соціально-
психологічного факультету
ЖДУ імені Івана Франка

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ З РІЗНИМ СТРОКОМ

В статті подається аналіз результатів психологічного дослідження, метою якого було порівняти аналіз мотивації професійної діяльності військовослужбовців з різним строком служби.

Ключові слова: *військовослужбовець, діяльність, мотивація, особистість, професія.*

В статье подается анализ результатов психологического исследования, целью которого было сравнительный анализ мотивации профессиональной деятельности военнослужащих с различным сроком службы.

Ключевые слова: *военнослужащий, деятельность, мотивация, личность, профессия.*

The analysis of results of psychological research have done in this article. The compare analysis of motivation professional activities of serving soldiers with different times of service was the aim of it.

Key words: *activity, motivation, personality, profession, serviceman.*

Постановка проблеми. В період реформування Збройних сил України, значну увагу звертають на проблему удосконалення систем управління збройними силами, організаційну структуру, оснащення озброєнням військовою технікою та системи комплектування військовослужбовців.

Військовослужбовці не можуть засвоїти обсяг необхідного матеріалу для вивчення та оволодіння висококваліфікаційним рівнем знань та вмінь, оскільки рівень підготовки фахівців військового мистецтва низький. Виконання професійного обов'язку у військовій справі вимагає від особистості військовослужбовця наявності конкретних особистісних якостей та життєвих позицій. Велике значення має формування системи ціннісностей та мотивації військового спеціаліста, сукупності його ціннісно-мотиваційних орієнтацій, особливості зміни групових та індивідуальних мотиваційних орієнтацій в військово–професійному середовищі.

У зв'язку із даною ситуацією, виникає зацікавленість у вивченні мотиваційної сфери військовослужбовців з різним строком служби. Варто зазначити, що однією із найбільш актуальних та досліджуваних у психології є проблема мотивації. Науковці висвітлюють процес розвитку мотивації до певного виду діяльності, проте спільним у всіх дослідженнях є те, що вибір засобів впливу на особистість зумовлюється реальним рівнем розвитку зазначеної мотивації, її особливостями, специфікою діяльності, особливостями взаємодії різних методів та низкою інших факторів, що впливають на ефективність застосованих заходів. Дослідженню мотивації присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених: С.П.Банашова, Ф.Герцберг, С.С.Занюк, Е.П. Ільїн, О.М.Отрішко, А.В. Сірий, С.Л.Рубінштейн, Х.Хекхфузен, В.В Ягупов [2;3;6] .

Так, С.С. Занюк розглядав мотивацію, як відносно стійку рису особистості. Якщо у людини наявний пізнавальний мотив, то вона виявляє інтерес до змісту та процесу діяльності, тобто у неї виникає пізнавальна мотивація. Таким чином у нашому дослідженні за робоче поняття мотивація беремо таке: *Мотивація* – це сукупність спонукальних факторів, які визначають активність особистості; це всі мотиви, потреби, стимули, ситуативні чинники, які спонукають поведінку людини [2; с.7] .

Мотивація - це не лише мотиви, а й вплив ситуації (вплив інших людей чи перебування у незвичній для особистості ситуації тощо). Дані фактори є досить мінливими, і таким чином впливають на зміни та на активність особистості в

цілому. Актуальність мотивації залежить від самої сили мотиву та мінливих факторів мотивації (вплив іншої особистості або складність поставленої мети).

Мета статті: дослідити особливості мотивації військовослужбовців з різним строком служби.

Методи дослідження: дослідження проводилося в Житомирському Зональному Відділенні Військової Служби Правопорядку. Вибірку склали 31 військовослужбовець з різним строком служби. Використовувались ряд методик: А.А. Реаном «Дослідження мотивації успіху та уникнення невдачі», Т.Л. Бадоевим, «Дослідження діагностики структури мотивів трудової діяльності», В.Є. Мільманом «Дослідження діагностики мотиваційної структури особистості».

Результати експериментального дослідження та їх обговорення. З метою вивчення особливостей мотивації професійної діяльності військовослужбовців з різним строком служби нами було проведено дослідження за методикою «Мотивація успіху і уникнення невдачі» А.А. Реана. Нашою метою є виявлення переважаючого типу мотивації у сучасних військовослужбовців, тобто на що вони орієнтуються виконуючи певні дії: на досягнення успіху у виконанні завдання чи уникнення можливих проблем, складнощів, невдач та незручних почуттів.

Мотивація уникнення невдачі потребує іншу особливу стратегію особистості: пасивність, страх чогось нового, боязнь помилок та невдач, уникнення прийняття відповідальних рішень, виникає страх перед ризиком. Так ми, можемо побачити бачити за результатами зведеної таблиці «мотивації успіху та уникнення невдачі», що запропонована А. А. Реаном у відсотковому співвідношенні, які мотиви є переважаючими для військовослужбовців (див. рис.1.)

Рис.1. Середні показники отриманих результатів, у відсотковому співвідношенні, за методикою А. А. Реана

Даний рисунок демонструє співвідношення мотивів респондентів у відсотках. За цими результатами ми, можемо зробити висновок, що у більшій частини респондентів переважаючим компонентом є «мотивація успіху». Таким чином ми, можемо говорити про те, що 45% респондентів у яких мотивація успіху воліють задовольнити сильну потребу в досягненнях, покластись на власні сили та самовдосконалюватись, як особистість та професіонал військової справи. Дані респонденти мають схильність працювати над завданнями, які вимагають певної відповідальності, зусиль, але не є нерозв'язними. Від своєї роботи вони отримують більше задоволення тоді, коли самі і самостійно визначають свої цілі, але при цьому не забувають про обов'язки військовослужбовця, які прописані військовим статутом. Дані респонденти завжди хочуть бути на висоті, не тільки перед колегами, а і у повсякденному житті, вони мають високий соціальний статус.

В свою чергу респонденти з високим показником мотивація на успіх, хочуть бути самоствердженні, у реалізації особистого потенціалу, життєвого досвіду, професійних знань, розширенні свого кругозору, у вирішенні міжособистісних стосунків, які склалися між ними, включаючи військове керівництво.

З метою виявлення структурних компонентів мотивів трудової діяльності нами було проведено методика Т.Л. Бадоева. На основі результатів, отриманих у ході проведеного дослідження, нами було виявлено такі особливості мотивації діагностики структури мотивів трудової діяльності у

військовослужбовців, як спрямована на вивчення задоволеності праці. Показником загальної задоволеності праці є сума нарахованих балів, як індивідуальних так і колективу в цілому.

Таким чином, ми можемо спостерігати за стимулами, винагородами, тобто все те, що приводить до активності військовослужбовців, що є цінним для них. Значимість професії для військовослужбовців займає важливе місце. Про це свідчить кількість відповідей респондентів та отримане відсоткове відношення (див. рис.2.)

Рис.2. *Діагностика структури мотивів трудової діяльності*

Високі показники результату діагностики свідчать про те, що найважливішими факторами для військовослужбовців є: значимість професії, взаємини з колегами, організація праці, задоволеність роботою в цілому, потреба в спілкуванні і колективної діяльності, вид трудової діяльності.

Середній показник мають такі характеристики трудової діяльності як: можливість підвищення кваліфікації, престижність професії, ставлення адміністрації до праці, відпочинку та побуту працівників, потреба в реалізації індивідуальних особливостей, санітарно-гігієнічні умови, можливість творчості в процесі роботи. Показник мотивації заробітної плати низького рівня.

Для більш повного розуміння особливостей мотивації військовослужбовців, нами було проведено дослідження за допомогою методики «Діагностика мотиваційної структури особистості», що розроблена В. Е. Мільманом.

У діагностику мотиваційного структури особистості входять такі компоненти: життєзабезпечення, мотив – комфорту, статусно – престижна,

мотивація загальної активності, мотивація творчої активності, потреба у високій заробітній платі, в самовдосконаленні, потреба в цікавій, суспільно корисній роботі. На основі цього нами було створено таблицю, в якій продемонстровано середні показники по запропонованим шкалам у відсотковому співвідношенні (див. рис.3.)

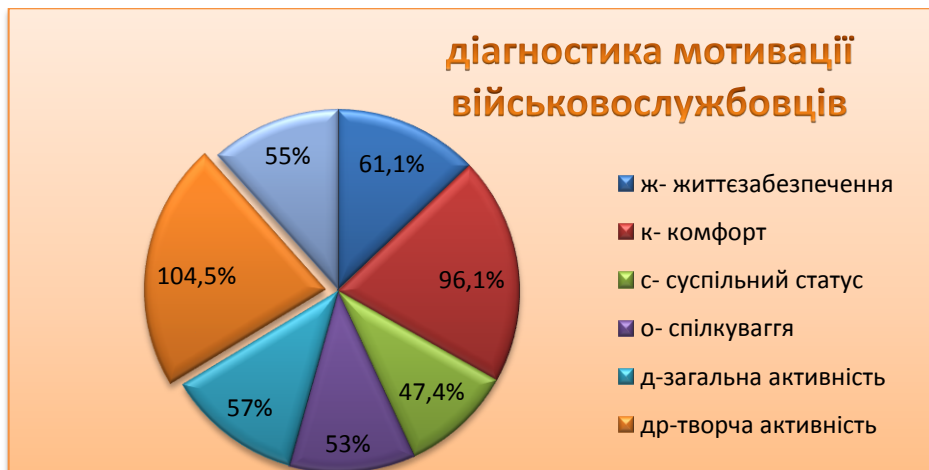

Рис.3. Середні показники отриманих результатів у відсотковому співвідношенні за методикою В. Е. Мільмана.

Для респондентів ВСП з різним строком служби найбільш значимими є шкали – творчої активності, комфорту, загальножиттєва, загальна активність, соціальна корисність, спілкування, суспільний статус.

Висновки. Порівнюючи мотивацію військовослужбовців з вислугою більше семи років та респондентів, що тільки розпочинають кар'єру військового офіцера, можна зазначити, що вони вмотивовані можливістю професійного зростання, самовдосконалення, розвивати та вдосконалювати набуті навички, здорового життя. Головним для них є морально – бойові якості – відвага, мужність, героїзм, військова честь та гордість, здатність до безперечної покори. Таким чином, ми можемо говорити про те, що на стадії розвитку військової кар'єри зміцнюються мотиви індивідуального внеску в професію та професійної творчості, заглиблення в смислотворчість професії, як пошук нових смислів професії для себе.

Військовослужбовці з меншим стажем роботи перебувають на стадії професійного навчання. В них відбувається адаптація до професії та професійних навичок, уточнення професійних домагань, навіть можливе охолодження до обраної професії. З часом відбувається практичне оволодіння професією, йде коректування професійних мотивів, оволодіння високим зразком професійної майстерності, з'являється перша задоволеність несення військової служби, починають виникати мотиви для саморозвитку та самореалізації. Причому кожен із військовослужбовців повинен, розуміти, що вступаючи до лав ЗСУ він повинен особисто підвищувати власну кваліфікацію на кожному з етапів своєї служби. По-друге, кожен військовослужбовець в різні етапи своєї служби достеменно розуміє, що проходячи службу на нього покладаються обов'язки по захисту своєї Батьківщини, ризикуючи не тільки своїм здоров'ям (життям), а й благополуччям своєї родини. Не дарма у внутрішньому статуті Збройних сил України записано: «не жаліти власної крові, та свого життя, заради повної перемоги над ворогами». По-третє, з кожним періодом проходження навчання та служби у ЗСУ, кожен військовослужбовець накопичує в собі об'єм знань, вмінь та навичок, які йому допомагають стійко переносити тяготи військової служби.

Отже, у процесі професійної діяльності мотивації військовослужбовців піддаються змінам, котрі викликані вимогами військової діяльності. Значним поштовхом для їх розвитку, являються зовнішні впливи, а саме вимоги професійної діяльності. Дане дослідження не претендує на вичерпність у вивченні даної проблематики перспективою подальшої роботи вбачають у розробці розвивальної роботи професійної діяльності військовослужбовців у формуванні психологічного забезпечення та підготовки військових до комплексу заходів, необхідних для повної реалізації професійного потенціалу військовослужбовців управління їх професійною мотивацією.

Список використаних джерел:

1. Т.Л Бадоев. Динаміка мотивів трудової діяльності // Проблеми індустріальної психології. Ярославль: ЯрГУ, 1979, 179 с.

2. Занюк, С. С. Психологія мотивації : навч. посібник / С. С. Занюк. – К. :Либідь, 2002. – 304 с.
3. Ільїн Є.П. Мотивація та мотиви / Є.П. Ільїн. – СПб.: Пітер,2006 - 512с .
4. Мільман В.Е. Психодіагностика мотиваційної спрямованості особистості / Темат. СБ научн. робіт. - М., 1988. - С.88-92.
5. Реан А. А. Практична психодіагностика особистості: [навчальний посібник] / Арт А.А. Реан. - СПб.: Вид-во С.-Петербур. ун-ту, 2001. – 224 с.
6. Ягупов В.В. Військова психологія: Підручник. — Київ: Тандем, 2004. — 656 с.